

บุษบกยอดปรางค์
วัดไชยวัฒนาราม

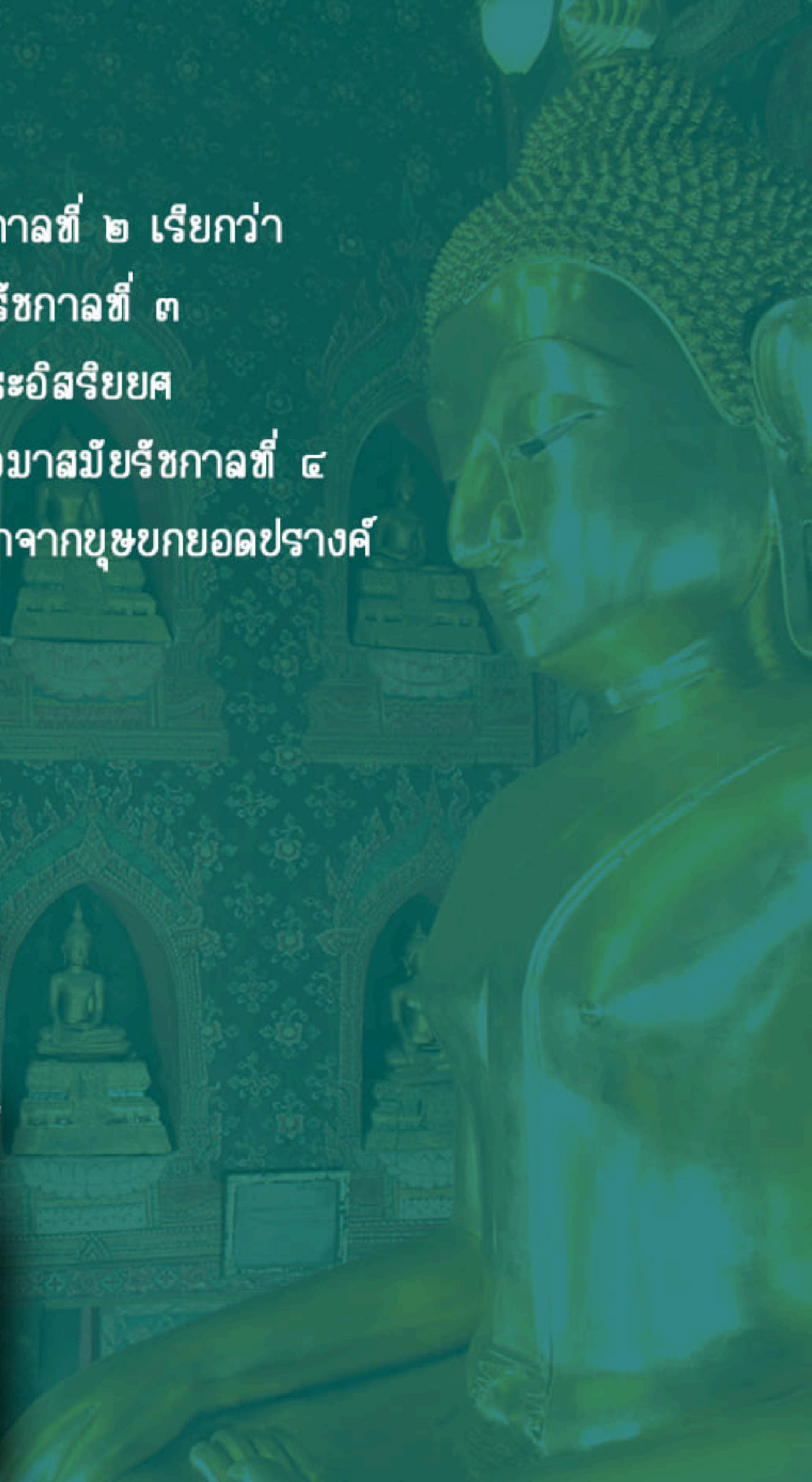
วัดไชยชนัตถ์พลเสขราชวรวิหาร

พระอารามหลวงชั้นโทชนิตรวิหาร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก
ของคลองลัดหลวง ตำบลบางผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
สร้างขึ้นโดยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ
เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศักดิพลเสพ
เป็นนายกองสร้างนครเขื่อนขันธ์และป้อมเพชรทั้ง
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒

เดิมชื่อของวัดไผ่ชยนต์ผลเสขย์ ในสมัยรัชกาลที่ ๒ เรียกว่า
“วัดกรมศัคดี” “วัดใหม่” “วัดปากลัด” ต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๓
เรียกว่า “วัดวังหน้า” เนื่องจากผู้สร้างวัดดำรงพระอิสริยยศ
กรมพระราชวังบวรสถานมงคลมหาศักดิ์ผลเสข ต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๔
ทรงขนานนามว่า “วัดไผ่ชยนต์ผลเสขย์” ซึ่งมีที่มาจากอุษบทยอดปราสาท
ที่ประดิษฐานพระประธานภายในพระอุโบสถ

สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ทรงอธิบายชื่อวัดไผ่ชยนต์ผลเสขย์ไว้ในสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ความว่า

“ หนึ่ง ซึ่งวัดนั้นมิใช่ว่า “ไผ่ชยนต์ผลเสขย์” มิเคราะห์คำ
“ไผ่ชยนต์” ดูหมายเอาบุชชกนั้นเป็นนิมิต และคำ “ผลเสข”
มาแต่สร้อยพระนามของกรมพระราชวังบวรฯ รัชกาลที่ ๓
ซึ่งถวายบุชชกนั้น ชวนให้เห็นว่านาม วัดไผ่ชยนต์ผลเสขย์
จะเป็นนามใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงขนานขึ้นเมื่อในรัชกาลที่ ๔... ”

เอกสารฉบับอื่นกล่าวถึงชื่อวัดไผ่ชยนต์ว่ามีมาก่อนสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้แก่

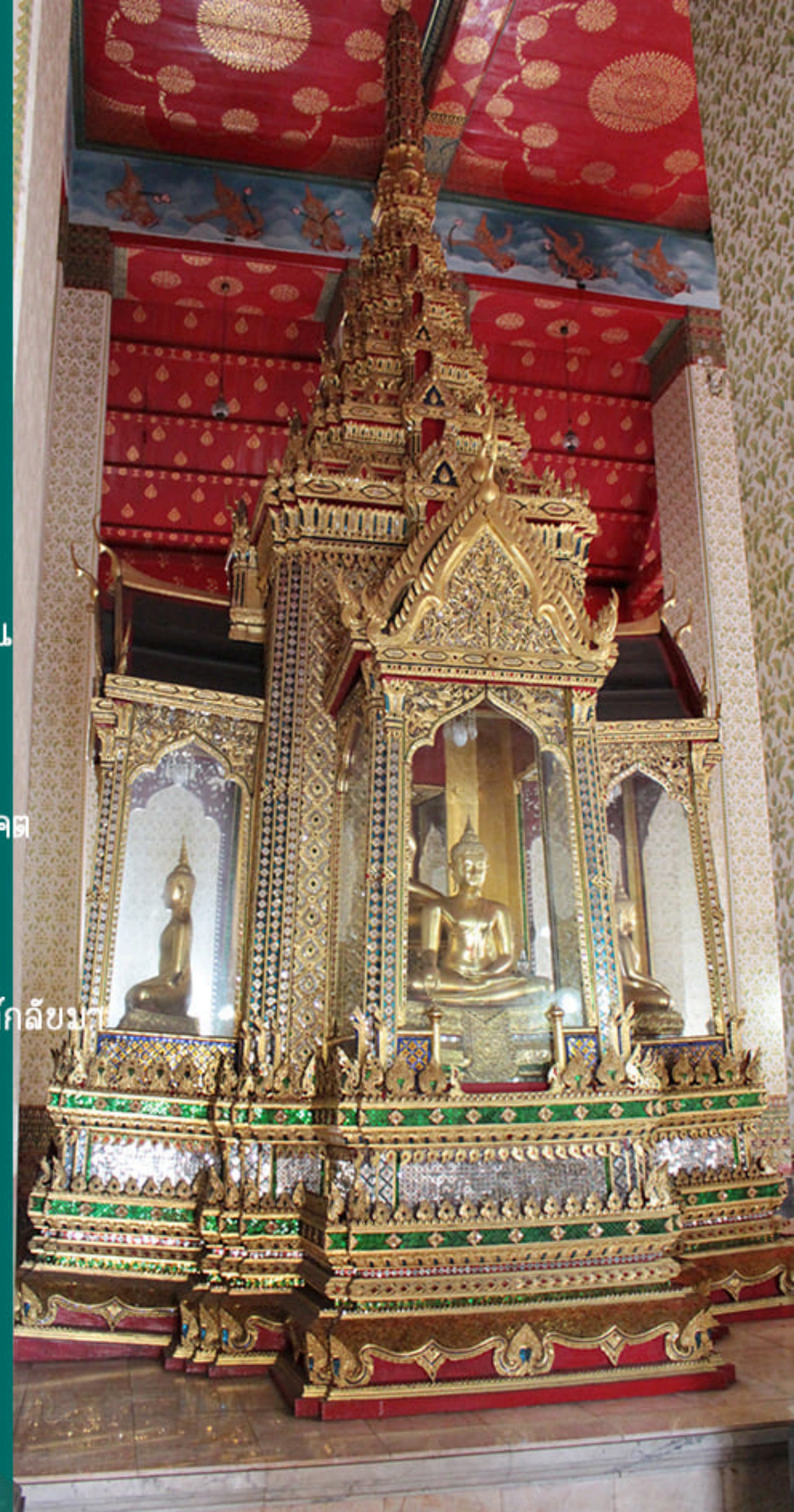
- ๑. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ระบุว่าชื่อวัดไผ่ชยนต์พลเสขย์ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒
 ~...กรมหมื่นศักดิ์พลเสขย์จึงได้สร้างวัดขึ้นในคลองวัดหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานชื่อวัดว่าวัดไผ่ชยนต์พลเสขย์...~
- ๒. จุดหมายเทศน์และหมายรับสั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทลายฉบับปรากฏนามวัดไผ่ชยนต์พลเสขย์
- ๓. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เรื่อง ~ทรงตั้งและแปลงนามวัด~ ไม่ปรากฏการเปลี่ยนชื่อวัดไผ่ชยนต์พลเสขย์ จากหลักฐานเอกสารข้างต้นรุ่งโรจน์ ภิมอนกุล และคณะ สันนิษฐานว่า คำว่า "ไผ่ชยนต์" อาจมีที่มาจากชื่อปราสาทไผ่ชยนต์ของพระอินทร์ ศูนย์กลางของสุทัศนนคร เทียบกับวัดไผ่ชยนต์ฯ ที่เป็นศูนย์กลางของนครเขื่อนขันธ์ ไม่ได้มีที่มาจากชุมชนยอดปราสาทที่ประดิษฐานพระประธาน

บุษบก

บุษบก หมายถึง ปราสาทหรือเรือนยอดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดเล็ก ทำขึ้นเมื่อใช้ประดิษฐานสิ่งทีเคารพบูชา เช่น พระพุทธรูป พระราชสาส์น เครื่องกฐิน หรือเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ในพระราชพิธี เป็นต้น บุษบกมีหลายรูปแบบและชื่อเรียกต่างกัน เช่น บุษบกมณฑป บุษบกพระมณเฑียร บุษบกยอดปราสาท

บุษบกยอดปราสาท ปรางค์ท้าวท้าวการสร้างและการย้ายไปประดิษฐานที่วัดโฆษยนต์มณฑลเสขย์ ดังนี้ บุษบกยอดปราสาทสร้างขึ้นโดยกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ในรัชกาลที่ ๑ เมื่อประดิษฐานพระพุทธรูปทองคำ ณ พระที่นั่งมุกตโรศวรรย์ เมื่อกรมพระราชวังบวรฯ สวรรคต การพิทักษ์วังหน้ามีความทะเลาะท้าว คบร้ายลอบเข้าไปขโมยของมุกตโรศวรรย์ พระพุทธรูปทองคำ รัชกาลที่ ๑ จึงโปรดฯ ให้นำย้ายพระพุทธรูปทองคำไปไว้วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมัยรัชกาลที่ ๒ ก็ยังไม่อัญเชิญพระพุทธรูปทองคำกลับมา บุษบกยอดปราสาทจึงว่างอยู่ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทโปรดฯ ให้นำย้ายบุษบกยอดปราสาทออกแล้วสร้างพระที่นั่งเศวตฉัตรแทน ต่อมาสมัยกรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพ จึงย้ายบุษบกยอดปราสาทไปประดิษฐานพระประธานวัดโฆษยนต์มณฑลเสขย์

บุษบกยอดปราสาทมีลักษณะเป็นทรงจัตุรมุข แบ่งเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนฐาน ส่วนเรือนธาตุ และส่วนยอด

ส่วนยอดทำเป็นเรือนซ้อนชั้นรองรับยอดทรงปราสาท

ส่วนเรือนธาตุมีผังแบบจัตุรมุข ผนังเรือนธาตุสอปูนเล็กน้อย และมีการเพิ่มมุมไม้สี่ขสอง ลงรักปิดทองประดับกระจก มุขทั้งสี่มีลักษณะเป็นอาคารไทยประเพณี ประกอบด้วย ช่อฟ้า ใบระกา ทางหงส์ ทน้าขึ้นเป็นลายช่อกระหนก้านยอด

ส่วนฐานมีผังทรงจัตุรมุข ฐานล่างสุดมีลักษณะเป็นฐานสิงห์ และฐานเชิงบาตร ประดับกระจกและไม้แกะสลัก

พระประธานมีลักษณะเป็น
พระพุทธรูปปางมารวิชัย
หน้าตักกว้างประมาณ ๒ ศอก
และที่ मुखทั้งสี่
ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย
ขนาดเล็ก ๔ องค์

เอกสารอ้างอิง

กองโบราณคดี. ศัมชานุกรมโบราณคดี. กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๐.

ฉวีงาม มาเจริญ. "บุษบก" สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาโบราณคดี) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๓.

ณัฐวัตร จินรัตน์. "การออกแบบสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ ๓ (ศึกษาเฉพาะเขตมณฑลราชบุรีของพระอารามหลวงที่สร้างขึ้นในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์)" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๖.

รุ่งโรจน์ ภิรมอนุกุล และคณะ. วัดไชยวัฒนาราม: ภาพจิตรกรรมฝาผนัง. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๖๓.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศรราชานุภาพ.

สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๕.

ที่มาของภาพ

รุ่งโรจน์ ภิรมอนุกุล และคณะ. วัดไชยวัฒนาราม: ภาพจิตรกรรมฝาผนัง. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๖๓.

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ